

29.04.2024

Asia/8

Päätettävä tässä kokouksessa

§ 256

Lausunto kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmasta

HEL 2024-004359 T 00 01 06

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa sosiaali- ja terveysministeriölle kansallisen lapsistrategian toimeenpanosta seuraavan lausunnon:

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision "luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi" kanssa?

Ovat osittain

Kansallinen lapsistrategia perustuu kolmeen pääajatukseseen.

1. Strategialla luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi.
2. Lapsen oikeudet ja asema vakiinnutetaan niin, että lapset huomioidaan kaikessa poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa muiden yhteiskunnan jäsenten rinnalla, ja että lapset saavat tietoa heille kuuluvista oikeuksista.
3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnustetaan paremmin.

Nyt lausunnolla oleva toimeenpanosuunnitelma edistää näitä pääajatuksia osittain, mutta ei kaikilta osin.

Toimeenpanosuunnitelma ei myöskään täysin edistä kansallisen lapsistrategian parlamentaarisen komitean tekemiä linjauksia.

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Kokonaisuutena on tärkeää varmistaa, että toimintakertomuksen toimenpiteiden seurantaprosessi on systemaattinen, osallistava ja avoin, jotta lapsistrategian tavoitteiden toteutumista voidaan arvioida kattavasti ja tehokkaasti. Toimenpiteille tulee määritellä selkeät mittarit ja indikaattorit joilla voidaan seurata, miten ne edistävät tällä hallituskaudella kansallisen lapsistrategian linjauksia. Myös lapsistrategian linjauksille tulee määritellä mittarit. Tämä työ on hyvä aloittaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa ja jatkaa näin jo aloitettua indikaattorityötä. Näitä voivat olla esimerkiksi lasten hyvinvointiin, terveyteen ja osallisuuteen

liittyvät tilastotiedot, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, palvelujen käyttöaste sekä lasten ja perheiden kokemaa tyytyväisyyttä palveluihin. Edelleen tällaisia indikaattoreita voivat olla esimerkiksi Kouluterveyskyselyn mittarit (myös paikallisella tasolla verrattuna pääkaupunkiseudun alueisiin), Liitu-tutkimus, Lapsiuhritutkimus sekä palvelujen käyttötieto ja muu hyvinvointi-tieto, kuten ITLA.

Lisäksi suunnitelmassa tulisi kuvata tarkemmin, missä kaikkialla tavoitteiden toteutumista seurataan ja kuinka usein. Seuranta tulisi tehdä sekä valtion, hyvinvointialueiden että kuntien tasolla.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkatyönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Lapsia koskeva tietopohja on edelleen liian sirpaleinen ja siksi yhtenäisen tietopohjan kehittämistä tulee jatkaa yhdessä tietoa keräävien toimijoiden kanssa myös tällä hallituskaudella.

Lapsen oikeuksien sekä hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta on tärkeää, että lapsitieto olisi helposti saatavilla ja sitä voidaan hyödyntää mm. päätöksenteossa, palvelujen kehittämisessä sekä lasten hyvinvoinnin edistämisessä.

Lapsitiedon keräämistä ja keskittämistä tulee edistää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, kuten viranomaisten, tutkijoiden, järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, jotta tietoa voidaan kerätä tehokkaasti ja hyödyntää monipuolisesti eri tarkoituksiin. Lapsia koskevan tiedon tulee olla avointa ja helposti saatavilla eri sidosryhmille, kuten viranomaisille, tutkijoille, järjestöille ja lapsille itselleen.

Tiedon keräämisessä ja arvioinnissa olisi tarpeen kehittää lapsikeskeisiä menetelmiä, jotka ottavat huomioon lasten tarpeet, näkemykset ja kokemukset. Eli määrällisen indikaattoritiedon lisäksi tarvitaan laadullista tietoa ja ennen kaikkea lasten ja perheiden oman äänen esille nostamista. Lapsia koskevan tietopohjan tulisi auttaa katsomaan eteenpäin eli tarjoamaan tietoa, joka auttaa päätöksenteossa, riskienhallinnassa ja mahdollisuuksien tunnistamisessa. Lapsia koskevan tietopohjan osalta jatkuvuus sekä alueellisen tiedon saatavuus edesauttavat tiedon hyödyntämistä palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Yhdenvertaisuuden vahvistaminen ja eriarvoisuuden ehkäisy edellyttävät tietoa hyvinvointieroista ja niiden syistä. Tarvitaan myös tietoa näyttöön perustuvista menetelmistä, miten hyvinvointieroja voidaan kaventaa.

Tietopohjan kehitystyö on äärimmäisen tärkeää ja tätä tulee osana lapsistrategian toimeenpanoa edistää. Lapsia koskevaa tietopohjaa tulee koota systemaattisesti yhteen, sillä nyt tieto on osin hajanaista ja vaikeasti tavoitettavaa. Erillistutkimuksien lisäksi tulisi luoda pysyvämpi tietopohjaratkaisu, jolla saataisiin pitkäjänteisyyttä tiedolla johtamiseen. Helposti saavutettava tutkimustieto tukee kuntien strategia- ja päätöksentekotyötä. Tiedon käytettävyyttä edistää riittävän hienojakoinen aluetarkastelu. Koottavan tiedon metatiedot ja tiedon puutteet tulee avata. Erilaisten karttapohjien käyttö ja niihin kytkeytyvän tiedon sanallinen avaaminen helpottaa käyttöä. Tietopohjan tulee sisältää riittävästi myös tulevaisuuteen suuntaavaa ennustavaa tietoa, jotta erilaisiin ilmiöihin voidaan puuttua ennakoivasti.

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmassa tulee kiinnittää erityistä huomioita haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumiseen.

Varhainen puuttuminen lasten ja nuorten eriarvoistumisen juurisyihin, kuten lapsiperheköyhyyteen, on ensiarvoisen tärkeää. Perheiden sosioekonominen tilanne todentuu monissa lasten hyvinvointi-indikaattoreissa ja näkyy lasten ja nuorten toimintakyvyissä ja tulevaisuusnäkymissä.

Lasten eriarvoisuuden ehkäisemisessä tulisi kiinnittää huomiota perheiden hyvinvointiin ja vahvistaa vanhemmuutta.

Kaikkien lasten oikeuksien edistämiseksi sekä lasten välisen yhdenvertaisuuden lisäämiseksi tarvitaan ymmärrystä ja tietoa haavoittuvassa asemassa olevista ja syrjinnälle alttiista lapsi- ja nuorisoryhmistä. Keitä he ovat, ja mitkä kehityskulut ovat johtaneet tilanteeseen. Tietoon pohjaten on sitten mahdollista tehdä konkreettisia yhdenvertaisuutta vahvistavia toimia monitoimijaisessa yhteistyössä. Erityisesti lasten kasvuympäristöön liittyvien muutosten ja haasteiden tunnistamisessa ja toimenpiteiden suunnittelussa tulee kuulla myös lapsia itseään sekä heidän perheitään, sillä kaikki ilmiöt eivät aina tule lasten ja nuorten parisätyöskentelevien aikuisten tietoon.

Strategian toimeenpanosuunnitelman tulisi sisältää erityistoimia, jotka tähtäävät maahanmuuttajaperheiden ja -lasten kohtaamien erityishaasteiden ratkaisemiseen, kuten kielimuurin murtaminen, kulttuurien välinen ymmärrys ja integraatio sekä syrjinnän ehkäiseminen. Toimeenpanosuunnitelman tavoitteena tulisi olla pyrkimys luoda inklusiivinen yhteiskunta, jossa kaikilla lapsilla, riippumatta heidän tai heidän perhei-

densä alkuperästä, on samat mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä. Lapsistrategian keskeinen tavoite on rakentaa Kaikkien lasten Suomi, jota toimeenpanosuunnitelman toimenpiteillä tulee vahvistaa.

Toimenpiteissä todetaan, että suurin osa lapsista ja nuorista voi edelleen hyvin, mutta kasvavalla joukolla on merkittäviä haasteita. Toimenpiteet eivät nykyisellään ole vielä kovin konkreettisia. Hyvinvoinnin heikentyminen on tunnustettu ilmiö, jolloin esimerkiksi se, että toimeenpanossa kiinnitetään huomiota myös rakenteellisen syrjinnän muotoihin ei vielä tuo toimenpiteisiin konkretiaa. Yhdenvertaisuuden vahvistamisessa ja eriarvoisuuden ehkäisemisessä tulee olla myös riittävästi taloudellisia resursseja.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

Komitean mietinnössä parlamentaarinen komitea on kirjannut seuraavasti: ”Komitea pitää näin ollen tärkeänä, että kansallinen lapsistrategia pannaan suunnitelmallisesti toimeen eri hallinnonalat ja yhteiskunnan osa-alueet yhdistävällä tavalla.”

Poikkihallinnollinen tavoitteellinen yhteistyö ja sen koordinaatio on välttämätöntä, jotta lapsen oikeudet kaikkien lasten osalta edistyvät. Tämä tukee myös sitä, että lapsilla ja perheillä on mahdollisuus saada tarvitsemaansa tukea ja heidän hyvinvointinsa on keskeisellä sijalla yhteiskunnan päätöksenteossa.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollisuuden vahvistaminen tarvitsee rakenteet, joiden kautta lapsi- ja perhepolitiikkaa on mahdollista vahvistaa kaikilla hallinnon tasoilla. On erittäin keskeistä rakentaa Suomeen pysyvä lapsioikeusverkosto, jossa on edustettuina valtionhallinnon toimijoiden lisäksi laajasti muita sidosryhmiä, kaupunkeja sekä hyvinvointialueita. Helsinki on kiinnostunut olemaan tämän tyyppisessä verkostossa mukana.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollisuutta vahvistaminen mahdollistaa erilaisten yksityisten toimijoiden, järjestöjen ja yhteisöjen on tulevaisuudessa vahvemmin osaksi valtion tasolla ja kunnissa tehtävää työtä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

Lapsistrategiatyöllä on tärkeää olla vahva rooli julkisen hallinnon kaikkien tasojen ja alojen sitouttamisessa lapsen oikeuksien edistämiseen ja lapsen erityisen aseman tunnistamiseen

Tätä roolia voidaan vahvistaa mm. viestinnän kautta ja jakamalla lapsistrategiassa jo edellisellä kaudella tehtyä materiaalia laajasti hyödynnettäväksi kuntiin ja hyvinvointialueille. Materiaalia löytyy niin viranhalti-

29.04.2024

Asia/8

joille, päätösten valmistelijoille sekä päättäjille. Tämän valmiin materiaalien vahvempi käyttöönotto tukisi kuntien sekä hyvinvointialueiden työtä.

Toimenpidesuunnitelmaluonnoksen mukainen yhteistyön edistäminen ja koordinointi kuntien ja hyvinvointialueiden välillä lapsistrategian ja ohjelmatyön toteuttamisessa on tärkeää. Tämä voi olla esimerkiksi verkostoitumistapahtumia, työpajoja ja yhteistyöfoorumeita jo olemassa olevissa rakenteissa. Erillisiä rakenteita ei tähän välttämättä tarvita yhteistyön edistämiseksi kunta ja hyvinvointialueilla. Toimenpideehdotusta valtakunnallisesta kiertueesta olisi syytä avata toimeenpanosuunnitelmassa tarkemmin; mitä kiertueella tavoitellaan ja miten sitä tullaan toteuttamaan ja pohtimaan sen vaikuttavuutta työmäärään nähden. Nykyisillä menetelmillä voidaan toki tehdä tehokkaasti ja vaikuttavasti hybriditilaisuuksia, joka varmistaa laajan osallistumisen ja lapsistrategian varojen riittävyyden.

Hyvinvointialueilla ja kunnissa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on keskeinen monitoimijaista hyvinvointityötä ohjaava suunnitelma, joka sisältää muun muassa tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista. Lapsistrategialla voi olla rooli julkisen hallinnon kaikkien tasojen ja alojen sitouttamisessa lapsen erityisen aseman huomioon ottamiseen ja lasten oikeuksien edistämiseen. Hyvinvointialueilla ja kunnissa tämä tulisi liittää lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuuteen (ml. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma).

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

Lapsistrategian valmiita materiaaleja ja koulutuksia tulee levittää laajasti ja päivittää tarpeen mukaan. Tämän teeman ympärillä on tärkeää myös vahvistaa kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistä työtä, jotta toimivat menetelmät ja ohjeet saavuttavat paremmin kaikkia toimijoita.

Lapsivaikutusten arvioinnin yhdenmukainen kansallinen ohjeistus toisi resurssitehokkuutta ja vertailtavuutta. Helsingin lapsivaikutusten arvioinnin malli on juuri valmistunut ja sen käyttöönotto edellyttää laajasti tukea.

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

Tiedon jakamista tulee vahvistaa jo olemassa olevissa rakenteissa. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten tietoa lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta voidaan vahvistaa foorumeilla tai verkostoilla, joissa ammattilaiset voivat jakaa kokemuksiaan ja parhaita

käytäntöjään lapsen oikeuksien toteuttamisesta käytännössä. Vertaisoppiminen voi vahvistaa ammattilaisten osaamista ja edistää siten innovatiivisten ratkaisujen syntymistä.

Keskeistä olisi myös tiedottaa esim. lapsen oikeuksien viikolla tai muulloin järjestettävistä tiedotuskampanjoista ja tapahtumista, joiden avulla voidaan lisätä yleistä tietoisuutta lapsen oikeuksista ja lapsistrategian merkityksestä. Näin esim. Helsinki voisi omissa kanavissaan ja verkostoissaan viedä viestiä eteenpäin. Monipuolista viestintää tulee suunnata myös lasten, nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten lisäksi vanhemmille.

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

Lapsen osallisuuden edistämistä tulee kehittää niin yksittäisten lasten kuin lapsiryhmien osalta. Suomessa tällä hetkellä lasten osallisuus toteutuu hyvin usein edustuksellisten rakenteiden kautta eikä mahdollista kaikkien lasten osallisuutta.

Tämänkin teeman osalta on tärkeää viestiä jo nyt käytössä olevista lapsistrategiatyössä tehdyistä koulutuksista sekä muista materiaaleista lapsen osallisuusosoikeuden edistämiseksi kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Uudenlaisten, valtakunnallisten lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen lisäksi on tarpeen vahvistaa lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia heidän omissa kasvu- ja kehitysympäristöissään. Näin varmistetaan lasten osallisuus alueellisesti, ja varmistetaan vaikuttamismahdollisuudet lasten arkea lähellä olevien asioiden suhteen. Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisessä tulisi huomioida paremmin myös pienet lapset ja heidän näkökulmansa. Tässä onnistuminen edellyttää sujuvia menetelmiä ja niiden käytön osaamista. Erityisesti eri tavoin haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen vahvistamiseen on tarpeen saada yhdenmukaisia toimintatapoja. Lapsilta saadun tiedon ja näkemysten aito hyödyntäminen hallinnon päätöksentekoprosesseissa on tärkeää. Tämä tarkoittaa myös tulosten vaikuttavuudesta viestimistä lapsille ja nuorille.

Puuttuuko suunnitelmasta mielestäsi jotain olennaista? Huomioithan vastatessasi, että toimenpiteitä tehdään suurelta osin ministeriöiden virkatyönä ja vältetään päällekkäisyyttä muiden ohjelmien (esim. VANUPO, Demokratiaohjelma, Yhdenvertaisuustiedoksianto) kanssa

Lapsistrategian tavoitteena on lapsen oikeuksien edistäminen paremmin sekä luoda kestävä, johdonmukainen ja pitkäjänteinen pohja kansalliselle lapsi- ja perhepolitiikalle. Tämä työ vaatii onnistuakseen rakteita ja rahoitusta. Koska aihe on laaja ja moniulotteinen tulee muistaa keskittyä lapsistrategiassa linjattuihin keskeisiin tehtäviin eli

poikkihallinnollisen työn kehittämiseen, lapsioikeusverkoston luomiseen, lapsivaikutusten arvioinnin sekä lapsibudjetoinnin vahvistamiseen kaikilla hallinnon tasoilla, lapsen oikeuksista viestimisen sekä koulutuksen kehittämiseen. Näiden keskeisten tehtävien lisäksi on tärkeää keskittyä lasten osallisuuden vahvistamiseen kaikkien lasten osalta.

Tärkeää on huolehtia siitä, että mainitut ohjelmat ovat linjassa kansallisen lapsistrategian kanssa ja edistävät omalta osaltaan linjauksillaan kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa.

Toimeenpanosuunnitelmasta puuttuu yksi tärkeä tutkimus eli Lapsiuhritutkimus, joka on merkityksellinen ja tärkeä toteuttaa valtakunnallisesti kerran hallituskaudessa. Lapsiuhritutkimus on hyvä tehdä osana kouluterveyskyselyä, jolloin oppilaille tulee vain yksi kysely. Myös lasten omat toimenpiteet puuttuvat toimeenpanosuunnitelmasta. Olisi erittäin keskeistä, että joka hallituskausi myös lasten omia toimenpiteitä tehtäisiin. Toimeenpanosuunnitelmassa järjestöjen osuus ja osallistuminen on näkymätöntä, se toivottavasti vahvistuu joko virkatyön tai tulevien rakenteiden kautta.

Toimenpiteissä tulisi vielä paremmin huomioida koko lapsuuden aika. Toimenpiteiden vaikuttavuutta lisäisi, jos niitä ei kohdennettaisi piste-mäisesti yksittäiseen ikäryhmään vaan tunnistetaan tiettyjen ilmiöiden sukupolvisuus tai laajeneminen perheen sisällä. Näin ollen perheiden huomiointi ja vanhemmuuden tuki tulisi huomioida vahvemmin toimenpiteitä suunniteltaessa. Perheiden rooli tulisi näkyä voimakkaammin, kun kehitetään yhteistyötä ja palvelujen yhteistyötä lasten ja nuorten palvelujen välillä. Vastaavasti järjestöjen ja naapurustojen rooli on tärkeä alueilla yhteisöllisyyden vahvistamiseksi.

Toimenpiteet ovat nykyisellään keskenään eritasoisia, vaikka osan toimenpiteistä (esim. ravitsemukseen liittyvät) voisi rinnastaa yhteen. Toimenpiteet ovat osin myös ylätasoisia ja edellyttäisivät konkreettisia toimenpiteitä; yhdistämällä samansisältöisiä toimenpiteitä tähän voisi tulla napakkuutta.

Millaisin toimin lapsistrategia tuottaisi lisäarvoa lapsi- ja perhepolitiikan toimijoiden entistä parempaan kokonaiskoordinaatioon?

Komiteamietinnön mukaisesti strategian toimeenpanon on oltava poikkihallinnollista. Tähän on luotava rakenne.

Poikkihallinnollisuuteen kuuluu tiivis yhteistyö eri toimijoiden kanssa erityisesti. Poikkihallinnollisuuden fokuksen ja perustan tulee olla lapsoikeusperustaisessa strategiassa juuri tässä toiminnassa. Strategian toimenpiteet, joita tehdään yhteisesti eri hallinnon alojen ja tasojen kanssa edistävät poikkihallinnollisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointiin

liittyvät ilmiöt harvoin asettuvat yhden hallinnonalan kysymykseksi. Lapsistrategian kaksitasoinen toteutus – strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma – tukee sekä poikkihallinnollisuutta että strategian toteutuksen pitkäjänteisyyttä. Tästä syystä strategian toimeenpanossa on huolehdittava siitä, että toimeenpanossa on jatkuvuutta myös hallituskausien ylitse.

Lapsistrategian avulla on mahdollista koordinoida ja kohdentaa rahoitusta lapsi- ja perhepolitiikan tarpeisiin siten, että resurssit käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja kohdistetaan juuri niihin tarpeisiin, joilla on suurin vaikutus lapsiin ja perheisiin.

Muut huomiot?

Lapsistrategian toimenpiteissä tulisi kuvata selkeämmin se, mitkä asiat koskettavat erityisesti kuntia, mitkä puolestaan toteutetaan valtion tasolla. Eri järjestöjen osallisuus tulisi olla kirjattuna näkyvämmiin.

Suunnitelmassa on huomioitu muut kansalliset lapsiin ja nuoriin kohdistuvat ohjelmat. Haasteena on kuitenkin se, jääkö lapsinäkökulma useiden eri ohjelmien jalkoihin. Tulee varmistaa, että eri ohjelmien pohjalta toimivat työryhmät ovat tietoisia toistensa työstä ja huolehtivat yhteisestä tavoitteesta eli lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamisesta. On tärkeää varmistaa, että lapsistrategian toimenpiteet ovat johdonmukaisia ja yhteensovitettuja muiden vastaavien ohjelmien ja strategioiden kanssa. Tarvitaan selkeät ja toimivat kanavat ja rakenteet eri toimijoiden väliseen viestintään ja yhteistyöhön. Jatkuva seuranta, arviointi ja raportointi ovat olennaisia lapsistrategian tehokkuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Lapsistrategian tulisi olla joustava ja sopeutua muuttuviin tarpeisiin ja olosuhteisiin, jotta se voi vastata tehokkaasti lapsi- ja perhepolitiikan haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

Toimeenpanosuunnitelma on melko yleisellä tasolla ja useaa toimenpidettä toteutetaan jo nyt osana peruspalvelujen työtä.

Helsingissä lapsistrategiaa on toimeenpantu jo useita vuosia ja esimerkiksi lapsiystävällinen Kuntatyö yhdessä UNICEFin kanssa on hyvä esimerkki lapsen oikeuksien edistämisestä. Osana tätä työtä Helsingissä selvitettiin erikseen, miten lapsen oikeudet toteutuvat eri palveluissa ja rakennettiin Lapsiystävällinen Kunta työn toimeenpanosuunnitelman perusteella.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256

29.04.2024

Asia/8

katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 18.3.2024
- 2 Lausuntopyyntö 18.3.2024, liite, suunnitelmaluonnos
- 3 Lausuntopyyntö 18.3.2024, liite, suunnitelmaluonnos, sv

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote Sosiaali- ja terveysministeriö
Otteen liitteet Esitysteksti

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Helsingin kaupungin lausuntoa luonnoksesta kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitel-
maksi pääministeri Orpon hallituskaudelle.

Helsingin kaupunki ottaa lausunnossaan kantaa lausunnonpyytäjän
esittämiin kysymyksiin.

Lausunnon antamisen määräaika on 26.4.2024. Asialle on pyydetty ja
saatu lisäaikaa 30.4.2024 asti. Asiasta on saatu sosiaali-, terveys ja pe-
lastustoimialan, kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja kulttuuri- ja
vapaa-ajan toimialan lausunnot. Lisäksi on kuultu strategiaosaston
kaupunkistrategiayksikön erityissuunnittelijaa hyvinvoinnin ja terveyden
edistämisen koordinaation näkökulmasta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 18.3.2024
- 2 Lausuntopyyntö 18.3.2024, liite, suunnitelmaluonnos
- 3 Lausuntopyyntö 18.3.2024, liite, suunnitelmaluonnos, sv

Muutoksenhaku

29.04.2024

Asia/8

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Päätöshistoria

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 9.4.2024

HEL 2024-004359 T 00 01 06

Kansallinen lapsistrategia on pyytänyt Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan lausuntoa luonnoksesta kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaksi pääministeri Orpon hallituskaudelle. Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ottaa lausunnossaan kantaa lausunnonpyytäjän esittämiin kysymyksiin. Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala antaa seuraavan lausunnon:

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision "luodaan aidosti lapsi- ja perheyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi" kanssa?

Kyllä X
Osin
Ei lainkaan
En osaa sanoa

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Toimeenpanosuunnitelmassa tulisi kuvata konkreettisesti tavoitteiden toteutumisen seurannan toimenpiteet sekä mittarit vaikutusten arvioinnille. Lisäksi suunnitelmassa tulisi kuvata tarkemmin, missä kaikkialla tavoitteiden toteutumista seurataan ja kuinka usein. Seuranta tulisi tehdä sekä valtion, hyvinvointialueiden että kuntien tasolla. Kokonaisuutena on tärkeää varmistaa, että seurantaprosessi on säännönmukainen, avoin ja osallistava.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkatyönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Pidämme tärkeänä, että lapsia koskevaa tietopohjaa kootaan systemaattisesti yhteen, sillä nyt tieto on osin hajanaista ja vaikeasti tavoitettavaa. Helposti saavutettava tutkimustieto tukee kuntien strategia- ja päätöksentekotyötä. Tietopohjan tulee sisältää riittävästi myös tulevaisuuteen suuntaavaa ennustavaa tietoa, jotta erilaisiin ilmiöihin voidaan puuttua ennakoivasti.

Toimeenpanosuunnitelmassa ei eritellä erikseen, keitä tarkoitetaan tiedontuottajilla. Nykyisten järjestelmien (Varda, Koski ym.) käyttö kunnissa ja saadun tiedon hyödyntäminen valtakunnallisesti vaativat vielä tehostamista, joten tietopohjan vahvistamisen ei tule tarkoittaa uusien järjestelmien luomista vaan nykyisten sujuvoittamista ja yhteen saattamista.

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

On erittäin tärkeää, että lasten yhdenvertaisuuden lisäämiseen ja eriarvoistumisen ehkäisyyn kohdennetaan toimenpiteitä. Tulee myös tunnistaa, että lasten ja nuorten vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteen ja toimenpiteitä tulee kohdistaa myös tähän. Vain tätä kautta voidaan parantaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten asemaa entistäkin tehokkaammin. Erityisesti lasten kasvuympäristöön liittyvien muutosten ja haasteiden tunnistamisessa ja toimenpiteiden suunnittelussa tulee kuulla myös lapsia itseään sekä heidän perheitään, sillä kaikki ilmiöt eivät aina tule lasten ja nuorten parissa työskentelevien aikuisten tietoon.

Toimenpiteissä todetaan, että suurin osa lapsista ja nuorista voi edelleen hyvin, mutta kasvavalla joukolla on merkittäviä haasteita. Toimenpiteet eivät nykyisellään ole vielä kovin konkreettisia. Hyvinvoinnin heikentyminen on tunnistettu ilmiö, jolloin esimerkiksi se, että toimeenpanossa kiinnitetään huomiota myös rakenteellisen syrjinnän muotoihin ei vielä tuo toimenpiteisiin konkretiaa. Yhdenvertaisuuden vahvistamisessa ja eriarvoisuuden ehkäisemisessä tulee olla myös riittävästi taloudellisia resursseja.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

Pidämme hyvänä, että lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollisuutta vahvistetaan, jolloin erilaisten yksityisten toimijoiden, järjestöjen ja yhteisöjen on mahdollista tulla vahvemmin osaksi valtion tasolla ja kunnissa tehtävää työtä. On hyvä, että toimenpiteiden osalta on huomioitu jo olemassa olevat muut valtionhallinnon ohjelmat ja strategiat, mikä auttaa hahmottamaan toimeenpanotyön laajuutta ja kokonaisuutta. Tullee kuitenkin huolehtia, etteivät toimenpiteet jää eri ohjelmien jalkoihin ja toteutuminen esty esimerkiksi eri ohjelmien keskenään eri tasoisten taloudellisten resurssien vuoksi.

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

Toimenpide-ehdotuksena valtakunnallinen kiertue ei tuollaisenaan hirveästi aukea. Tätä olisi syytä avata toimeenpanosuunnitelmassa tarkemmin; mitä kiertueella tavoitellaan ja miten sitä tullaan toteuttamaan.

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

On tärkeää vahvistaa valtiohallinnon, kuntien ja muiden lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevia päätöksiä tekevien tahojen osaamista lapsivaikutusten arvioinnissa. Yhteiset valtakunnalliset mallit hyödyttävät saman asian äärellä olevia kuntia, jolloin jokainen taho ei erikseen suunnittele kuntakohtaisia malleja.

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

On hyvä, että lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestitään aktiivisesti, ja että lapsen oikeuksien koulutuksia päivitetään. Nyt koulutukset ovat olleet hyvä peruskatsaus aiheeseen, mutta kasvatuksen ja koulutuksen alalla olisi tarvetta syvällisempään koulutukseen, joka olisi lähempänä arkea. Suurimmalla osalla kasvatuksen ja koulutuksen työntekijöitä lasten oikeudet ovat kuluneet peruskoulutukseen, jonka vuoksi syvällisempi koulutus olisi tarkoituksenmukaisempaa. Koulutuksen olisi hyvä haastaa voimakkaammin ammattilaisten asenteita.

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

Lapsille ja nuorille ei tulisi järjestää vain erillisiä tilaisuuksia osallistumiselle ja vaikuttamiselle (esim. Nuorisopaneelit), vaan ottaa heidät vahvemmin mukaan varsinaisiin työryhmiin ja arjen tekemiseen. Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia tulisi vahvistaa heidän omissa kasvu- ja kehitysympäristöissään, jotta lapset ja nuoret saisivat mahdollisuuden vaikuttaa paremmin heidän arkeaan lähellä oleviin asioihin. Esim. Opetussuunnitelmissa korostetaan lasten osallisuutta ja tätä arjen osallisuutta tulisi edistää. Lasten osallistumis- ja vaikuttamismah-

dollisuuksien kehittämisessä tulisi huomioida paremmin myös pienet lapset ja heidän näkökulmansa.

Puuttuuko suunnitelmasta mielestäsi jotain olennaista? Huomioithan vastatessasi, että toimenpiteitä tehdään suurelta osin ministeriöiden virkatyönä ja vältetään päällekkäisyyttä muiden ohjelmien (esim. VANUPO, Demokratiaohjelma, Yhdenvertaisuustiedoksianto) kanssa.

Toimenpiteet ovat nykyisellään keskenään eritasoisia, vaikka osan toimenpiteistä (esim. ravitsemukseen liittyvät) voisi rinnastaa yhteen. Toimenpiteet ovat osin myös ylätasoisia ja edellyttäisivät konkreettisia toimenpiteitä; yhdistämällä samansisältöisiä toimenpiteitä tähän voisi tulla napakkuutta.

Toimenpiteissä tulisi vielä paremmin huomioida koko lapsuuden aika. Toimenpiteiden vaikuttavuutta lisäisi, jos niitä ei kohdennettaisi piste-mäisesti yksittäiseen ikäryhmään vaan tunnistetaan tiettyjen ilmiöiden sukupolvisuus tai laajeneminen perheen sisällä, esim. nuorisoriikollisuuden tai jengiytymisen ehkäisyn huomioiminen jo varhaiskasvatuskäisissä (vaikutteet isommilta sisaruksilta jne.). Näin ollen perheiden huomiointi ja vanhemmuuden tuki tulisi huomioida vahvemmin toimenpiteitä suunniteltaessa. Perheiden rooli tulisi näkyä voimakkaammin, kun kehitetään yhteistyötä ja palvelujen yhteistyötä lasten ja nuorten palvelujen välillä. Vastaavasti järjestöjen ja naapurustojen rooli on tärkeä alueilla, jotta vahvistamme yhdessä yhteisöllisyyttä.

Millaisin toimin lapsistrategia tuottaisi lisäarvoa lapsi- ja perhepolitiikan toimijoiden entistä parempaan kokonaiskoordinaatioon?

Lapsistrategian toimenpiteissä tulisi kuvata selkeämmin se, mitkä asiat koskettavat erityisesti kuntia, mitkä puolestaan toteutetaan valtion tasolla. Tulisi kuvata tarkemmin se, mitkä liittyvät kuntien peruspalvelujen kehittämiseen. Eri järjestöjen osallisuus tulisi olla kirjattuna näkyvämmän.

Muut huomiot

Pidämme hyvänä, että suunnitelmassa on huomioitu muut kansalliset lapsiin ja nuoriin kohdistuvat ohjelmat. Haasteena on kuitenkin se, jääkö lapsinäkökulma useiden eri ohjelmien jalkoihin. Tulee varmistaa, että eri ohjelmien pohjalta toimivat työryhmät ovat tietoisia toistensa työstä ja huolehtivat yhteisestä tavoitteesta eli lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamisesta. Lapsistrategian toimenpiteet ovat valitettavan ylätasoisia eivätkä vielä riittävällä konkretian tasolla. Toimenpiteille ei ole asetettu aikataulua, joka herättää huolta niiden toteutumisesta tämän hallituskauden aikana.

Lisäksi pidämme hyvänä, että perustyöhön liittyvät asiat ovat myös tulleet näkyviksi osassa toimenpiteitä. Näitä ovat esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, ravitsemus ja liikunta. Jäimme kuitenkin pohtimaan, saako esimerkiksi lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen riittävästi huomiota. Strategiassa on kirjattuna, että nuorisovaltuustojen asemaa parannetaan ja näin lisätään osallisuutta. Pidämme tätä näkökulmaa liian kapeana. Nuorisovaltuustot koskettavat vain pientä osaa nuorista, mutta miten taataan puolestaan pienempien lasten äänen kuuluminen. Osallistumisessa ja vaikuttamisessa tulisi vahvemmin huomioida arjen osallisuus sekä laajemmin tunnustaa moninaiset tavat osallistua ja vaikuttaa.

Lapsistrategia sisältää toimenpiteitä esimerkiksi nuorten keskuudessa ilmenevän väkivallan ehkäisemiseen, mutta se ei kuitenkaan tuota riittävästi toimenpiteitä nykyilmiöihin puuttumiseen (lisääntynyt digilaitteiden käyttö jo varhaislapsuudessa, kiusaamisen eri muotojen moninaistuminen, perheiden tarvitsema tuki vanhemmuudelle, syntyvyyden lasku ja perheiden keskittyminen suuriin kaupunkeihin). Ilmastomuutokseen ei oteta kantaa muulla tavoin kuin luonnossa liikkumista lisäämällä eikä tällä toimenpiteellä tavoiteta niitä teemoja, joista lapset ja nuoret ovat huolissaan. Lasten vertaissuhteiden vahvistamiseen on vain yksi selkeä toimenpide, vaikka edelleen esimerkiksi koronan ajalta oleva yhteisöllisyyden ja sosiaalisten suhteiden vähentyminen näkyvät lasten ja nuorten välisissä suhteissa.

Kaiken kaikkiaan perheet ovat keskeinen voimavara lasten kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin tukemisessa. Näin ollen tämä rooli tulee paremmin tunnistaa ja tunnustaa lasten asemaa ja hyvinvointia parantavia toimenpiteitä suunniteltaessa.

Lisätiedot

Elina Rautiainen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 22 148
elina.rautiainen(a)hel.fi

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala 9.4.2024

HEL 2024-004359 T 00 01 06

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala antoi seuraavan lausunnon Kansallisen lapsistrategian toimeenpano-ohjelmasta pääministeri Petteri Orpon hallituskaudelle:

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision "luodaan aidosti lapsi- ja perhe-
myönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi" kanssa?

Osin

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Toivomme, että vaikutusten arvioinnissa käytetään tutkimus- ja tilastoaineistoon pohjautuvia indikaattoreita, joiden avulla voidaan seurata muutoksia. Tällaisia indikaattoreita voivat olla esimerkiksi Kouluterveyskyselyn mittarit (myös paikallisella tasolla verrattuna pääkaupunkiseudun alueisiin), Liitu-tutkimus, Lapsiuhritutkimus sekä palvelujen käyttötieto ja muu hyvinvointi tieto, kuten ITLA.

Lisäksi lasten, nuorten ja lapsiperheiden sekä heidän kanssaan työskentelevien kokemustieto on tärkeä lisä väestö- ja tutkimustietoon. Tätä kokemustietoa voidaan kerätä erilaisten fokusryhmäkeskustelujen ja digitaalisten alustojen avulla.

Mielestämme tärkeää on kiinnittää huomio lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin sekä heidän palveluihinsa kohdistuvien toimenpiteiden toteutuksen laajuuteen, saavutettavuuteen, esteettömyyteen ja lapsiystävällisyyteen.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkatyönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Pysyvän koordinaatorakenteen luomisessa tulee huomioida riittävän monipuolisesti erilaiset ja eri tasoilla toimivat tiedon tuottajat ja käyttäjät.

Toimeenpanosuunnitelmassa korostetaan riittävää tietopohjaa ja sen käytettävyyttä. Käytettävyyttä edistää riittävän hienojakoinen aluetarjonta. Koottavan tiedon metatiedot ja tiedon puutteet tulee avata. Eri-alaisten karttapohjien käyttö ja niihin kytkeytyvän tiedon sanallinen avaaminen helpottaa käyttöä. Kokemuksemme mukaan on hyvä olla kaikille avointa, verkossa olevaa tietoa ja esityksiä varten esimerkiksi infograafeja.

Tulkinnan tueksi on hyvä tukea toimijoiden kyvykkyyttä yhdistää ja tulkita erilaisia tietolähteitä mukaan lukien ammattilaisten kokemustietoa.

Tarvitaan tietoa myös alle kouluikäisistä lapsista ja heidän kokemuksistaan, sekä heille ja perheille suunnatuista palveluista. Lisäksi on hyvä varmistaa haavoittuvassa tilanteessa olevia lapsia koskeva tietopohja.

Paikallisen tiedon tarpeita, tuottamisen mahdollisuuksia ja käytön reuna-
ehteitä on tarpeen selvittää.

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa ase-
massa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

Vuonna 2023 julkaistussa Lapsiasianvaltuutetun vuosikertomuksessa
käsitellään lasten oikeuksia terveyteen. Lapsiasiavaltuutettu toteaa, et-
tä vaikka on kannatettavaa pyrkiä tasapainottamaan valtion taloutta li-
isäämällä työllisyyttä ja purkamalla kannustusloukkuja, tätä tavoitetta ei
tulisi toteuttaa tavalla, joka kohtuuttomasti heikentää lapsiperheiden ta-
loudellista tilannetta.

Varhainen puuttuminen lasten ja nuorten eriarvoistumisen juurisyihin,
kuten lapsiperheköyhyyteen, on ensiarvoisen tärkeää. Perheiden so-
sioekonominen tilanne todentuu monissa lasten hyvinvointi-
indikaattoreissa ja näkyy lasten ja nuorten toimintakyvyissä ja tulevai-
suusnäkymissä.

Helsingissä asui vuoden 2024 alussa 112 280 alle 18-vuotiasta lasta.
Helsingissä vuonna 2022 0–15-vuotiaista lapsista lähes neljännes eli
yksinhuoltajaperheessä. Vuonna 2021 alle 18-vuotiaista 12.6 % asui
pienituloisissa asuntokunnissa.

Toimeenpano-ohjelmassa on harrastamiseen liittyviä toimenpiteitä, jot-
ka tukevat myös toimialamme työtä lasten ja nuorten parissa. Toimen-
piteissä 24–25 pyritään parantamaan lasten hyvinvointia harrastamisen
avulla. Tämä toteutetaan pilottihankkeina, joissa keskitytään sekä har-
rastavien lasten hyvinvoinnin parantamiseen että harrastusmahdolli-
suuksien lisäämiseen koulupäivän yhteydessä. Tavoitteena on edistää
harrastusten saavutettavuutta ja varmistaa erityistarpeisten lasten ja
nuorten pääsy harrastusten pariin.

Pidämme tärkeänä yksittäisen lapsen ja nuoren mahdollisuuksia osal-
listua toimintaan ja palveluihin sellaisena kuin on. On tärkeää, että hän
tulee hyväksytyksi omana itsenään. Lasten kokemusten ja erityistar-
peiden tunnistamisella ja huomioimisella lisätään palvelujen saavutet-
tavuutta ja esteettömyyttä sekä vahvistetaan osallisuutta. Toimenpiteet
tukevat tätä.

Helsingissä nuorten harrastamista toteutetaan kaupungin omana toi-
mintana, avustamalla, hankintoina, sekä Harrastamisen Suomen mallin
toimintana. Olemme huomioineet erityisesti lasten palautteen, monikie-
lisen viestinnän, sekä soveltavan harrastustoiminnan eri palvelukoko-
naisuuksissa. Lasten ja nuorten toiveita kootaan esimerkiksi nuorisoi-
työn sisällöistä Nuorten budjetin kautta ja niitä on toteutettu yhdessä
nuorten kanssa. Nuorisopalveluissa myös nuoret toimivat ohjaajina

29.04.2024

Asia/8

esimerkiksi tanssitoiminnassa. Helsingissä on laajaa lastenkulttuurityötä, joka kytkeytyy hyväksytyyn kulttuurikasvatussuunnitelmaan. Lisäksi liikuntapalvelut ja kulttuuripalvelut ovat mukana kansallisessa kehittämistyössä.

Olemme tunnistanee harrastamisen kasautumisen, varhaisen drop out -ilmiön sekä perheiden harrastamiskulttuurin ja taloudellisen tilanteen merkityksen lasten ja nuorten harrastamisessa.

Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla, erityisesti nuorisopalveluissa, pidämme tärkeänä vahvistaa antirasistista työtettä lasten parissa tehtävässä työssä. On oleellista, että kaikki lasten parissa työskentelevät ja heidän perheensä saavat tukea etuoikeuksien, syrjinnän kokemusten ja rasmin tunnistamiseen, puuttumiseen ja tukemiseen. Tämä mahdollistaa yhdenvertaisen osallistumisen kaikille lapsille.

Olemme mukana myös Ankkuritoiminnassa ja kannatamme mallin pysyvää resurssointia ja hyvien käytäntöjen laajentamista ja pidämme mallin kehittämistyötä tärkeänä.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

Toimeenpanosuunnitelmassa tunnistetaan poikkihallinnollisuuden ja julkisen hallinnon ja muiden toimijoiden yhteisen työn merkitys. Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosta asiakirjassa todetaan, että toimenpiteiden toteuttaminen tehdään pääosin eri ministeriöiden virkatyönä ja/tai yhteistyössä kuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Toimenpiteiden vastuut on kuvattu. Lapsen oikeuksien huomioiminen toimenpiteiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa voi avara uusia näkökulmia ja mahdollistaa syvemmän yhteistyön.

Toimeenpanosuunnitelman toimenpiteiden toteuttamiseen käytetään lapsistrategian aiemmalta toimikaudelta jäljellä olevia määrärahoja, jotka ovat käytettävissä vuoden 2024 ajan. On äärimmäisen tärkeää, että lapsistrategialle kohdennetaan määrärahoja myös seuraavina vuosina.

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

Toimenpiteissä on kuvattu tavoite järjestää kiertue, joka edistää lasten erityisasema ja oikeuksien toteutumista kuntien ja hyvinvointialueiden johtamisessa ja strategiatyössä. Tätä tavoitetta pidämme hyvänä.

Kiertue olisi hyvä toteuttaa mahdollisimman varhain strategiatyön käynnistyttyä tai viimeistään heti kuntavaalien jälkeen. Kiertueen tulisi kohdistua niin valtuutettuihin, lautakuntien jäseniin kuin myös kuntien ylimpään johtoon.

29.04.2024

Asia/8

Kiertueen yhteydessä olisi hyvä käyttää lisäksi taustamateriaalina kaupunkien tuottamaa omaa tietopohjaa. Lapsiystävällinen kunta -työn näkökulmasta olisi luontevaa samassa yhteydessä jalkauttaa myös lapsivaikutusten ennakoarviointia.

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

Kansallisen lapsistrategian linjaukset luovat hyvän pohjan jatkaa LAVA-työtä, koska sillä on selkeä kytkentä myös tiedolla johtamisen laajempaan kokonaisuuteen. Lapsiasiavaltuutettu on kiinnittänyt huomiota vuosikertomuksessaan vuodelta 2023 huomiota lapsivaikutusten arvioinnin vähäisyyteen.

LAVA tulisi kytkeä systemaattiseksi osaksi lapsiin, nuoriin ja perheisiin vaikuttavien päätösten valmistelua ja toimeenpanon seurantaa. Näin tuetaan nykyistä tehokkaammin kouluttamista ja mallien laatimista sekä valtionhallinnossa toteutettujen vaikutusarviointien määrän ja kohteiden seurantatapoja.

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan näkökulmasta lapsen oikeuksien toteutetut verkkokoulutukset kaipaavat rinnalleen erilaisten työyhteisöjen ryhmäkeskusteluja tukevia koulutusmalleja. Helsingissä nuorisoneuvoston edustajat ovat nostaneet esille erityisesti monikielisten työyhteisöjen tarpeen selkokieliin koulutuskokonaisuuksiin ja materiaaleihin. Työyhteisötasolla ja organisaatiossa laajemmin jaettu ymmärrys lapsen oikeuksien kokonaisuudesta turvaa lapsen edun toteutumista yksittäisiä oppijoita paremmin. Siksi toivomme joustavia ja helppokäyttöisiä työyhteisömateriaaleja.

Kiinnostavia uusia näkökulmia koulutuksiin voisivat olla mm. monialaisten ja poikkialaisten työryhmien yhteisöllinen koulutuspaketti, kasvatus- ja ohjaustehtäviin tulevien kesätyöntekijöiden perehdyttäminen, koulutusten markkinointi lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammatillisiin opintojen osaksi sekä teeman kytkeminen alustavana johdatuksena johtamiskoulutuksiin ja muihin vaikutusten arvioinnin koulutuksiin.

Pidämme tärkeänä viestiä lapsen oikeuksista suoraan lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Tässä on hyvä käyttää hyödyksi lasten ja nuorten omaa kokemusta heille toimivista kanavista ja välineistä. Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa on luonteva tapa, ja lapsen oikeuksien päivän ja viikon viettämisestä yhdessä lasten ja nuorten kanssa tulee mielestämme vahvistaa.

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

Pidämme arvokkaana, että toimeenpanosuunnitelmassa on toimenpiteitä lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi.

Pidämme erityisen hyvänä, että toimenpiteissä huomioidaan lasten osallisuuden eettisyys. Lisäksi on tärkeää, että toimenpiteillä vahvistetaan päätöksenteon tietoperustaisuutta ja lasten ja nuorten osallisuuden kokemusta. Tärkeää on myös, että erilaisten osallistumistapojen tulokset kytketään hallinnon päätöksentekoprosesseihin.

Kansalaisjärjestöjen kanssa yhteistyössä rakennetut ja toteutetut tiedon keruut Digiraati.fi alustalla ovat hyvä lisä näkemysten kokoamiseen. Alusta on mielenkiintoinen mahdollisuus.

Yksi keino sen tunnettuuden lisäämiseksi voi olla käytyjen keskustelujen ja niiden koontien pohjalta käytyjen keskustelujen vahvempi esille tuominen sekä keskustelun tilanteen organisaation johtopäätökset.

Kaupungin kotoutumisen edistämisen painopisteillä vuosille 2022-2025 sekä palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla vuosille 2022–2025 edistetään syrjäytymisen ehkäisyä.

Helsingin kaupungin kirjastoissa edistetään medialukutaitoa ja tehdään disinformaation vastaista työtä. Vuonna 2021 käynnistimme kaupungin nuorisopalveluissa yhteistyön Rauhankasvatusinstituutin (RKI) kanssa Myötätuulta kotoutumiseen – antirasistisia tekoja nuorisotyöhön - hankkeessa. Hanketta rahoitettiin EU:n turvapaikka-, maahanmuutto ja kotouttamisrahaston kansallisesta ohjelmasta. Koko nuorisopalvelujen henkilöstö osallistui antirasistisen nuorisotyön koulutusprosessiin vuoden 2022 aikana.

Muut huomiot?

Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toteaa, että toimeenpanosuunnitelma koostuu valtionhallinnon ja kansalaisyhteiskunnan toimenpiteistä. Vaikka lapsen oikeuksia ei ole erikseen avattu suunnitelmassa, ne ovat luultavasti sisällytettynä kaikkiin toimenpiteisiin.

Toimialan näkökulmasta lasten ja nuorten yhdenvertaisuuteen ja syrjäyttömyyteen, osallisuuteen ja lapsen edun kokonaisuuden huomiointiin eli lapsen edun tarkasteluun liittyvät näkökulmat ovat keskeisiä. Toimialalla on myös toimenpiteitä, jotka liittyvät harrastamiseen, lapsen oikeuksien osaamisen lisäämiseen, turvallisuuskokemukseen ja antirasistiseen työotteeseen. Toimiala kiinnittää huomiota lapsiryhmien erityisiin mahdollisuuksiin ja niiden kaventamiseen mukaan lukien lapsi-

perheköyhyyden vaikutuksiin. Toimiala on myös mukana Ankkuri-toiminnassa ja pitää sen pysyvää rahoitusta ja kehittämistyötä tärkeänä.

Toimiala kiinnittää huomiota kansallisen lapsistrategian toimintaedellytysten turvaamiseen.

Kansallisen lapsistrategia perustuu kolmeen pääajatukseseen, joihin Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala voi yhtyä.

- 1) Strategialla luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi.
- 2) Lapsen oikeudet ja asema vakiinnutetaan niin, että lapset huomioidaan johdonmukaisesti kaikessa poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa muiden yhteiskunnan jäsenten rinnalla ja että lapset saavat tietoa heille kuuluvista oikeuksista.
- 3) Haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnistetaan paremmin.

Lisätiedot

Pirjo Mattila, Kehittämisasiantuntija, puhelin: 0415121767
pirjo.mattila(a)hel.fi

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala 8.4.2024

HEL 2024-004359 T 00 01 06

Kansallinen lapsistrategia on pyytänyt Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan lausuntoa luonnoksesta kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaksi pääministeri Orpon hallituskaudelle.

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala ottaa lausunnossaan kantaa lausunnonpyytäjän esittämiin kysymyksiin. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala antaa seuraavan lausunnon:

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision "luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi" kanssa?

Kyllä

Osin

Ei lainkaan

En osaa sanoa

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Kokonaisuutena on tärkeää varmistaa, että seurantaprosessi on systemaattinen, osallistava ja avoin, jotta lapsistrategian tavoitteiden toteutumista voidaan arvioida kattavasti ja tehokkaasti. Määritellään selkeät mittarit ja indikaattorit jokaiselle strategian tavoitteelle. Näitä voivat olla esimerkiksi lasten hyvinvointiin, terveyteen ja osallisuuteen liittyvät tilastotiedot, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, palvelujen käyttöaste sekä lasten ja perheiden kokemus tyytyväisyyttä palveluihin.

Seuranta edellyttää tilastojen keräämistä, asiakaspalautteen analysointia, laadunarvioiteja ja säännöllisiä raportteja toimeenpanon etenemisestä. Asiakaspalautetta tulee kerätä systemaattisesti lapsiperheiltä ja muilta palvelujen käyttäjiltä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi kyselyjen, haastatteluiden tai palautelomakkeiden avulla. Asiakaspalautteen perusteella voidaan arvioida palvelujen toimivuutta ja laatua sekä tunnistaa kehityskohteita. Myös tiivis yhteistyö ja avoin keskustelu eri sosiaali- ja terveystieteiden järjestäjien kanssa on tärkeää parhaiden käytäntöjen ja tiedon jakamiseksi.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkatyönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Tiedon tulee olla avointa ja helposti saatavilla eri sidosryhmille, kuten viranomaisille, tutkijoille, järjestöille ja lapsille itselleen. Tämä voi sisältää esimerkiksi tietokantojen, verkkosivustojen ja raporttien julkaisemisen avoimesti. Olisi hyvä edistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä, kuten viranomaisten, tutkijoiden, järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, jotta tietoa voidaan kerätä tehokkaasti ja hyödyntää monipuolisesti eri tarkoituksiin.

Tiedon keräämisessä ja arvioinnissa olisi tarpeen kehittää lapsikeskeisiä menetelmiä, jotka ottavat huomioon lasten tarpeet, näkemykset ja kokemukset. Eli määrällisen indikaattoritiedon lisäksi tarvitaan laadullista tietoa ja ennen kaikkea lasten ja perheiden oman äänen esille nostamista. Lapsia koskevan tietopohjan tulisi auttaa katsomaan eteenpäin eli tarjoamaan tietoa, joka auttaa päätöksenteossa, riskienhallinnassa ja mahdollisuuksien tunnistamisessa. Lapsia koskevan tietopohjan osalta jatkuvuus sekä alueellisen tiedon saatavuus edesauttavat tiedon hyödyntämistä palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Yhdenvertaisuuden vahvistaminen ja eriarvoisuuden ehkäisy edellyttävät tietoa hyvinvointieroista ja niiden syistä. Tarvitaan myös tietoa näyttöön perustuvista menetelmistä, miten hyvinvointieroja voidaan kaventaa.

29.04.2024

Asia/8

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

Lasten eriarvoisuuden ehkäisemisessä tulisi kiinnittää huomiota perheiden hyvinvointiin ja vahvistaa vanhemmuutta. Perhekeskustoimintamallin kehittäminen on tärkeää. On varmistettava varhainen tuki perheille, joiden lapset ovat vaarassa ajautua ongelmiin tai jotka tarvitsevat lisätukea vanhemmuudessa. Tämä voi sisältää esimerkiksi varhaisen vuorovaikutuksen tukemista, vanhemmuuden voimavarojen vahvistamista ja tarvittaessa matalan kynnyksen palveluita, kuten kotipalvelua tai sosiaaliohjausta.

Nykyisiä palvelumalleja tulee kehittää siten, että riskiryhmissä olevat lapset kyetään tunnistamaan jo neuvolapalveluissa tai kouluterveydenhuollossa, ja varmistamaan näille lapsille ja perheille tarvittava tuki. Tämä edellyttää osaamisen ja hyvien toimintamallien vahvistamista. On myös kehitettävä palvelujärjestelmän kykyä tuottaa perustasolla riskiryhmissä olevien lapsille ja perheille riittävän vahvoja ja vaikuttavia, pitkäkestoista ja jatkumollista tukea lyhyiden interventioiden sijaan.

Tarvitaan ymmärrystä ja tietoa haavoittuvassa asemassa olevista ja syrjinnälle alttiista lapsi- ja nuorisoryhmistä. Keitä he ovat, ja mitkä kehityskulut ovat johtaneet tilanteeseen. Tietoon pohjaten on tehtävä konkreettisia yhdenvertaisuutta vahvistavia toimia monitoimijaisessa yhteistyössä.

Strategian tulisi sisältää erityistoimia, jotka tähtäävät maahanmuuttajaperheiden ja -lasten kohtaamien erityishaasteiden ratkaisemiseen, kuten kielimuurin murtaminen, kulttuurien välinen ymmärrys ja integraatio sekä syrjinnän ehkäiseminen. Lapsistrategian tavoitteena tulisi olla pyrkimys luoda inklusiivinen yhteiskunta, jossa kaikilla lapsilla, riippumatta heidän tai heidän perheidensä alkuperästä, on samat mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

Poikkihallinnollinen tavoitteellinen yhteistyö ja sen koordinaatio on välttämätöntä, jotta lapsilla ja perheillä on mahdollisuus saada tarvitsemaansa tukea ja heidän hyvinvointinsa on keskeisellä sijalla yhteiskunnan päätöksenteossa.

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

Toimenpidesuunnitelmaluonnoksen mukainen yhteistyön edistäminen ja koordinointi kuntien ja hyvinvointialueiden välillä lapsistrategian ja

ohjelmatyön toteuttamisessa on tärkeää. Tämä voi olla esimerkiksi verkostoitumistapahtumia, työpajoja ja yhteistyöfoorumeita.

Hyvinvointialueilla ja kunnissa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on keskeinen monitoimijaista hyvinvointityötä ohjaava suunnitelma, joka sisältää muun muassa tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista. Lapsistrategialla voi olla rooli julkisen hallinnon kaikkien tasojen ja alojen sitouttamisessa lapsen erityisen aseman huomioon ottamiseen ja lasten oikeuksien edistämiseen. Hyvinvointialueilla ja kunnissa tämä tulisi liittää lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuuteen (ml. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma).

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

Varmistetaan, että lapsivaikutusten arvioinnille ja lapsibudjetoinnille on riittävät resurssit ja toimivat menetelmät. Hyväksi todettuja toimintatapoja on toimeenpantava eri hallinnon tasoilla. Tämä voi edellyttää investointeja koulutukseen, tietoteknisiin järjestelmiin ja asiantuntijoiden palkkaamiseen. Lapsivaikutusten arvioinnin tulisi olla systemaattista kaikilla hallinnon tasoilla (ml. lainvalmistelu).

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

Järjestetään tiedotuskampanjoita ja tapahtumia, joiden avulla voidaan lisätä yleistä tietoisuutta lapsen oikeuksista ja lapsistrategian merkityksestä. Monipuolista viestintää tulee suunnata lasten, nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten lisäksi vanhemmille.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten tietoa lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta voidaan vahvistaa foorumeilla tai verkostoilla, joissa ammattilaiset voivat jakaa kokemuksiaan ja parhaita käytäntöjään lapsen oikeuksien toteuttamisesta käytännössä. Vertaisoppiminen voi vahvistaa ammattilaisten osaamista ja edistää siten innovatiivisten ratkaisujen syntymistä.

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

Uudenlaisten, valtakunnallisten lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen lisäksi on tarpeen vahvistaa lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia heidän omissa kasvu- ja kehitysympäristöissään. Näin varmistamme lasten osallisuuden alueellisesti, ja varmistamme vaikuttamismahdollisuuksia lasten arkea lähellä olevien asioiden suhteen. Tässä onnistuminen edellyttää sujuvia menetelmiä ja niiden käytön osaamista. Erityisesti eri tavoin haavoittuvassa asemas-

29.04.2024

Asia/8

sa olevien lasten ja nuorten osallistumisen vahvistamiseen on tarpeen saada yhdenmukaisia toimintatapoja. Lapsilta saadun tiedon ja näkemysten aito hyödyntäminen hallinnon päätöksentekoprosesseissa on tärkeää. Tämä tarkoittaa myös tulosten vaikuttavuudesta viestimistä lapsille ja nuorille.

Puuttuuko suunnitelmasta mielestäsi jotain olennaista? Huomioithan vastatessasi, että toimenpiteitä tehdään suurelta osin ministeriöiden virkatyönä ja vältetään päällekkäisyyttä muiden ohjelmien (esim. VANUPO, Demokratiaohjelma, Yhdenvertaisuustiedoksianto) kanssa

Suunnitelmassa on kuvattu monipuolisesti lapsistrategian toimeenpanoa. Lapsistrategian tavoitteena on lasten hyvä elämä. Lasten hyvinvoinnin näkökulmasta perheiden hyvinvointi on keskeistä. Haluamme erityisesti nostaa esille vanhemmuuden tukemisen merkityksen. Eli miten eri hallinnon tasoilla ja palveluissa voidaan parhaiten tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja lapsensa hyvinvoinnin edistämisessä.

Millaisin toimin lapsistrategia tuottaisi lisäarvoa lapsi- ja perhepolitiikan toimijoiden entistä parempaan kokonaiskoordinaatioon?

Lapsistrategia voi edistää eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja tiedonjakoa lapsiin ja perheisiin liittyvissä asioissa. Strategian avulla voidaan asettaa selkeät yhteiset tavoitteet ja mittarit lapsi- ja perhepolitiikan kehittämiseksi. Tämä voi auttaa eri toimijoiden keskinäistä ymmärrystä ja sitoutumista yhteisiin päämääriin sekä helpottaa toiminnan seuranta- ja arviointia. Lapsistrategian avulla on mahdollista koordinoita ja kohdentaa rahoitusta lapsi- ja perhepolitiikan tarpeisiin siten, että resurssit käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja kohdistetaan juuri niihin tarpeisiin, joilla on suurin vaikutus lapsiin ja perheisiin.

Muut huomiot?

On tärkeää varmistaa, että lapsistrategian toimenpiteet ovat johdonmukaisia ja yhteensovitettuja muiden vastaavien ohjelmien ja strategioiden kanssa. Tarvitaan selkeät ja toimivat kanavat ja rakenteet eri toimijoiden väliseen viestintään ja yhteistyöhön. Jatkuva seuranta, arviointi ja raportointi ovat olennaisia lapsistrategian tehokkuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Lapsistrategian tulisi olla joustava ja sopeutua muuttuviin tarpeisiin ja olosuhteisiin, jotta se voi vastata tehokkaasti lapsi- ja perhepolitiikan haasteisiin ja mahdollisuuksiin.”

Lisätiedot

Terhi Tuominiemi-Lilja, perheiden erityispalvelujen päällikkö, puhelin: 09 310 55634
terhi.tuominiemi-lilja(a)hel.fi